

A 1920/UKK

Tekijä(t) Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta
Käsittelijä Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Valiokuntaehdotus tutkimuspoliittisesta selonteosta

Ehdotus

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se antaa pohjoismaisen tutkimusyhteistyön sisältöön ja priorisointeihin keskittyvän tutkimuspoliittisen selonteon.

Taustaa

Koulutus- ja tutkimusalan yhteistyöohjelman 2019–2023 mukaan koulutus- ja tutkimusministerineuvoston (MR-U) tutkimusministerien tavoitteena on, että Pohjoismaista tulee globaalisti johtava osaamisalue seuraavien teemojen avulla:

1. Tuetaan kansallisten ja pohjoismaisten tutkimusrahoittajien välistä monitieteellistä ja sektorienvälistä tutkimusyhteistyötä.
2. Edistetään tutkimusyhteistyötä potentiaalisilla huippututkimusalueilla, mukaan lukien strategisesti tärkeät alat, joilla yhteispohjoismainen panostus on välttämätön kansainvälisen laadun ja vahvuuden saavuttamiseksi tutkimus- ja koulutusosaamisessa.
3. Edistetään yhteistyötä ja pohjoismaisen tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäyttöä.
4. Tuetaan vahvempaa liikkuvuutta, tutkijakoulutusta ja -verkostoa muun muassa nuorten tutkijoiden välillä.
5. Tuetaan tutkimuspolitiikan vahvistamista maissa jakamalla tietoa ja kokemuksia.

Tutkimusyhteistyön laitos NordForsk auttaa MR-U:ta yleisen tavoitteen saavuttamisessa. NordForsk edistää pohjoismaista tutkimusyhteistyötä, ja sen toiminta rahoitetaan Pohjoismaiden ministerineuvoston määrärahalla sekä varoilla, joita Pohjoismaiden tutkimusneuvostot myöntävät NordForskin aloitteesta käynnistettäviin tutkimushankkeisiin. Vuonna 2022 Pohjoismaiden ministerineuvoston määräraha on runsaat 108 miljoonaa Tanskan kruunua. NordForskin strateginen toimeksianto on vuodelta 2017. Koulutus- ja tutkimusvirkamieskomitean joulukuussa 2016 hyväksymän

toimeksiannon mukaan NordForskin tulee varmistaa, että kansalliset toimijat osallistuvat rahoitukseen yhteensä vähintään kaksi kertaa niin suurella summalla kuin NordForsk (1/3 NordForskin budjetista, 2/3 kansallista rahoitusta).

Toimeksiannon mukaan NordForskin tehtävänä on toimia kansallisten tutkimusrahoituslaitosten yhteistyöelimenä. Lisäksi sen tulee suunnitella tutkimusaloitteita kansallisten tutkimusrahoituslaitosten priorisointien pohjalta. Kuten Pohjoismaiden neuvoston tarkastuskomitea on huomauttanut NordForskia koskevassa raportissaan, tämä voi johtaa siihen, että vaikka merkittävä osa NordForskin budjetista tuleekin Pohjoismaiden ministerineuvostolta, Pohjoismaiden neuvostolla ja Pohjoismaiden ministerineuvostolla on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa siihen, mihin tutkimusalueisiin varat kohdennetaan. Tarkastuskomitean mukaan vaarana on samalla kuitenkin se, etteivät ministerineuvoston ja neuvoston yleiset priorisoinnit konkretisoidu tutkimusohjelmiksi, elleivät kansalliset tutkimusneuvostot asetu tukemaan niitä.

Koulutus- ja tutkimusministerit (MR-U) antoivat tutkimuspoliittisen selonteon viimeksi Pohjoismaiden neuvoston istunnossa vuonna 2017. Selonteko oli luonteeltaan tekninen ja kuvasi tutkimuspoliittisen yhteistyön organisointia, mikä oli Pohjoismaiden neuvoston mielestä valaisevaa. Pohjoismaiden neuvosto toivoo tämänkertaisen selonteon toimivan seurantana vuoden 2017 selonteon liitteelle, jonka NordForsk oli laatinut. Selonteon tulisi keskittyä siis pikemminkin tutkimusyhteistyön sisältöön kuin yhteistyön organisointiin.

Selonteon tulee vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä vaaditaan, jotta Pohjoismaista tulisi tavoitteen mukaisesti globaalisti johtava osaamisalue?
- Mitä NordForsk on priorisoinut viime vuosina?
- Mitä NordForsk aikoo priorisoida tulevina vuosina? Millä tavoin NordForsk pyrkii havaitsemaan tärkeitä tutkimusaiheita Pohjoismaissa ja Euroopassa ja välttämään päällekkäisyyksiä kansallisten ja EU:n puitteissa toteutettavien toimien kanssa?
- Miten NordForsk määrittelee pohjoismaisen hyödyn käsitteen ja soveltaa sitä tutkimushauissa ja tutkimusaloitteiden arvioinnissa?
- Miten NordForskin toiminta edistää Visio 2030:n toteutumista? Ovatko Visio 2030:n tavoitteet linjassa niiden tavoitteiden kanssa, joita maiden kansalliset tutkimusneuvostot ovat asettaneet pohjoismaiselle tutkimusyhteistyölle?
- Miten NordForskin toiminta edistää YK:n kestävyystavoitteiden toteutumista?
- Miten NordForskin tutkimusohjelmat täydentävät EU:n tutkimusohjelmia?
- Mitä etua ja haittaa NordForsk katsoo olevan toisaalta tutkimuksen riippumattomuudesta, toisaalta poliitikkojen mahdollisuuksista vaikuttaa tutkimusaloitteisiin? Tarvitaanko tarkistuksia tai täydennyksiä, jotta sekä tutkimuskentän, suuren yleisön että poliittisen tason tarpeet pystytään ottamaan huomioon?
- Miten luodaan kytköksiä tutkimuksen, innovoinnin ja elinkeinoelämäalan pohjoismaisen yhteistyön välille? Tässä kohdassa voidaan antaa esimerkkejä

NordForskin, Nordic Innovationin ja Pohjoismaisen energiantutkimuksen välisestä yhteistyöstä.

- Miltä NordForskin ja Pohjoismaiden ministerineuvoston muiden sektoreiden välinen yhteistyö näyttää? Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta toivoo konkreettisia esimerkkejä yhteistyöstä sekä siitä, mitä haasteita ja mahdollisuuksia liittyy muiden kuin koulutus- ja tutkimussektorin kanssa tehtävään yhteistyöhön.
- Täyttääkö NordForsk MR-U:n tavoitteen siitä, että kaksi kolmasosaa rahoituksesta tulee kansallisilta tutkimusneuvostoilta? Osallistuvatko kaikki maat rahoitukseen suhteessa niiden kokoon ja ovatko kaikki maat yhtä aktiivisia, kun tutkimusmäärärahoja julistetaan haettavaksi?
- NordForskin hallituksen tulee NordForskin sääntöjen mukaan toimia MR-U:n neuvoo-antavana ja politiikkaa kehittäväenä elimenä. Miten tehtävä määritellään ja miten sitä toteutetaan?
- Miten toimii yliopistoyhteistyötä varten kehitetty uusi rahoitusinstrumentti, josta neljä yhteistyöelintä NORDITA, NIFS, NIAS ja NORDVULK voivat hakea varoja?
- Miten pohjoismaisessa tutkimusyhteistyössä tuotettuja tutkimustuloksia voidaan parhaiten välittää päättäjille ja suurelle yleisölle ja missä on vielä parantamisen varaa?

Valiokunnan näkemykset

NordForsk on yksi Pohjoismaiden ministerineuvoston tärkeimmistä laitoksista, ja sen tehtävänä on auttaa Pohjoismaiden ministereitä ja parlamentaarikkoja tekemään tietoon ja tosiasioihin perustuvia päätöksiä. NordForsk on tärkeä myös yksittäisille Pohjoismaille, mitä kuvastaa se, että maiden kuuluu rahoittaa kaksi kolmasosaa eri tutkimushankkeiden budjeteista. Kansallinen kytkös varmistetaan myös siten, että Pohjoismaiden ministerineuvoston nimittämä NordForskin hallitus koostuu kansallisten tutkimusneuvostojen edustajista, sekä siten, että NordForskillalla on neuvoo-antava elin NORDHORCS, joka koostuu kansallisten tutkimusneuvostojen pääjohtajista.

NordForskin erityistä painoarvoa Pohjoismaiden neuvostolle kuvastaa myös vuoden 2022 budjettikompromissi, jonka nojalla budjetista kohdennettiin 4,45 miljoonaa Tanskan kruunua koronapandemiaa ja yhteiskuntaturvallisuutta käsittelevään tutkimushankkeeseen. Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta tutustuu mieluusti kyseisen tutkimushankkeen tuloksiin niiden valmistuttua.

Kuten aiemmin on mainittu, Pohjoismaiden ministerineuvosto antoi edellisen tutkimuspoliittisen selontekonsa vuonna 2017. Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta toivoo tämänkertaisen selonteon keskittyvän edellistä selontekoa selkeämmin pohjoismaisen tutkimusyhteistyön sisältöön.

Tanskan teknologiainstituutti DTI on arvioinut NordForskia MR-U:n/ÄK-U:n toimeksiannosta. Vuonna 2022 julkaistussa raportissa todetaan muun muassa seuraavaa:

“Our overall conclusion is that NordForsk’s organisational performance has been excellent since 2018. NordForsk has complied with the principles adopted by the Nordic Council of Ministers for Education and Research in 2018 by renewing its portfolio, making funding instruments more flexible and adapting its operations even more to the countries' priorities through the Open Invitation mechanism. NordForsk has become more agile and flexible and thus more relevant for the Nordic countries. Since 2018, NordForsk has to a large extent met the research funders’ expectations. We see increased flexibility in both financing of and instrumentation in programmes.”

Kirjoittajat suosittavat raportissa muun muassa seuraavaa: selkeytetään NORDHORCSin roolia suhteessa NordForskin hallitukseen; tuodaan NordForskin strategisessa toimeksiannossa nykyistä selkeämmin esille se, että NordForskin tukeman tutkimuksen tulee edistää Visio 2030:n toteutumista; määritellään ja viestitään selkeästi, mitä pohjoismaisen hyödyn käsite tarkoittaa tutkimushakujen ja NordForskin tukemien tutkimushankkeiden yhteydessä; nostetaan strategisen viestinnän tavoitetasoa suhteessa Pohjoismaiden ministerineuvostoon ja Pohjoismaiden neuvostoon.

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokuntaa kiinnostaa kuulla, miten arvioinnissa esitettyjä suosituksia on tarkoitus seurata.

Valiokunta odottaa, että pyydetty selonteko esitetään Pohjoismaiden neuvoston istunnossa vuonna 2023.

Reykjavik 7. syyskuu 2022

<i>Anne Kristine Linnestad (H)</i>	<i>Kathrine Kleveland (Sp)</i>
<i>Aron Emilsson (SD)</i>	<i>Lars Mejern Larsson (S)</i>
<i>Camilla Gunell (ÅSD)</i>	<i>Mikko Kinnunen (cent)</i>
<i>Edmund Joensen (sb)</i>	<i>Minna Reijonen (saf)</i>
<i>Heidi Viljanen (sd)</i>	<i>Outi Alanko-Kahiluoto (gröna)</i>
<i>Helge André Njåstad (FrP)</i>	<i>Veronika Honkasalo (vänst)</i>
<i>Henrik Møller (S)</i>	<i>Ville Kaunisto (saml)</i>
<i>Jette Gottlieb (EL)</i>	